

نگاهی متفاوت به داوری مقالات توسط همتایان

زینب ابراهیم پور موزیرجی^۱، اکرم ثناگو^۲، لیلا جویباری^۳

۱. دکترای پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران.

۲. دانشیار، دکترای پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران.

۳. استاد، دکترای پرستاری، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران. (jouybari@goums.ac.ir)

توسعه پرستاری در سلامت / دوره سیزدهم / شماره ۳ / پاییز ۱۴۰۱

سردبیر محترم

دسترسی به داوران حرفه‌ای، مقید و وقت‌شناس است (۴). داوران دو وظیفه عمده دارند: یکی کمک به سردبیر در جهت تصمیم‌گیری آگاهانه در مورد انتشار مقاله و دیگری ارائه انتقادات سازنده به نویسندگان که بایستی با احترام و حسن نیت و کاملاً حرفه‌ای انجام شود و کمک به ارتقا کیفی مقاله نماید. برخی داوران به خصوص افراد تازه کار، ممکن است شناخت کافی از نقش خود به عنوان داور و مهارت‌های مورد نیاز برای انجام یک داوری جامع و عادلانه را نداشته باشند (۵). فرایند داوری از نواقصی مانند تعصب، عدم شفافیت، و حسادت حرفه‌ای رنج می‌برد (۶). به طوری که به عنوان فرآیندی غیرشفاف، جانبدارانه و معیوب مورد انتقاد و بحث قرار می‌گیرد (۷). به نظر می‌رسد اکنون زمان آن فرا رسیده است که ارزیابی واقع بینانه‌ای از نقش‌های اخلاقی بررسی همتایان صورت گیرد، حتی بررسی همتای جایگزین با استفاده از فناوری‌های جدید نیز مطرح شده است (۶) و طرح موارد زیر ما را به تأمل درباره کارآمدی داوری‌های آثار علمی وا می‌دارد:

در گفتمان غیررسمی نویسنده با برخی از همکاران دانشجو و اعضای هیات علمی چنین مواردی مطرح شده است "گاهی اوقات انگار بر حسب حب و بغض تصمیم گرفته میشه و انصاف

انتشار یکی از مهم‌ترین معیارهای حرفه‌های علمی است و هر محقق از داشتن شکاف در آن قسمت از رزومه خود متنفر است (۱). سالیانه میلیون مقاله از صدها هزار محقق منتشر می‌شود. این مقالات توسط همتایان داوری می‌شود. آیا مقاله‌ای که توسط همتایان داوری شده است یعنی مقاله خوبی است؟ آیا داوری توسط همتایان ایده خوبی است؟ از نظر مفهومی، فرآیند بررسی همتا می‌تواند منجر به تحریف نتایج از دیدگاه استفاده‌کننده شواهد شود که شبیه به سوگیری است. سوگیری بررسی توسط همتایان را می‌توان به عنوان نقض بی‌طرفی در ارزیابی یک ارسال تعریف کرد (۲). حتی دیدگاهی وجود دارد که بررسی همتایان قبل از انتشار باید لغو شود. اخیراً در مجله فلسفه علم به این موضوع یعنی تأثیراتی را که چنین تغییری بر ساختار اجتماعی علم خواهد داشت، تغییر ساختار انگیزشی و تأثیرات احتمالی بر رفتار تک تک دانشمندان و توجه به آن از منظر پیامدگرایی معرفتی پرداخته شده است (۳). علی‌رغم ایجاد نگاهی جدید به داوری مقالات توسط همتایان، اما در حال حاضر رویکردی قابل قبول در سطح جامعه جهانی است و با تأکید دانشگاه‌ها برای تولید مقالات، یکی از مهم‌ترین مشکلات سردبیران نشریات،

که به موارد علمی و به روز بودن دانش داوران توجه می‌شود، به موارد اخلاقی ویژه داوری نسخه‌های علمی نیز پرداخته شود و در معیارهای انتخاب داوران نیز این گزینه مورد توجه قرار گیرد. البته در این خصوص تدارک کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی مداوم، بازرسی و نظارت مناسب، استفاده از روش‌های تشویقی و انگیزشی جهت بهبود این امر ممکن است کمک کننده باشد.

و عدالت از بین میره...". " مدت‌ها برای داوری اولیه مقاله‌ام معطل شدم بعد یک سال پیگیری، کارشناس مجله گفته که داور خیلی شکیه و میگه بهم توهین شده که چرا تمام کامنت هاش اعمال نشده... در صورتی که نظراتی که اعمال نشد ادله علمی آوردیم و خیلی محترمانه متن‌ها رو نوشتیم... ولی انگار داور احساس تسلط خاصی داشت...".

عدم درک صحیح داوران از محدودیت زمانی و حیاتی بودن زمان انتظار برای برخی از نویسندگان به ویژه دانشجویان تحصیلات تکمیلی، سخت‌گیری بیش از حد، نگاه از بالا به پایین نسبت به تولیدات علمی سایرین، انتقادناپذیری و انتظار اعمال تمام نظرات داوری، از انتقاداتی است که در زمینه داوری مطرح شده است. به نظر می‌رسد فرایند داوری که خود می‌تواند با اثر بر تولیدات دانش بر کیفیت سلامت اثر بگذارد، تحت تاثیر عوامل زیادی است و گاهی از فضای حرفه‌ای بودن دور می‌شود. تا حدی که به جای نقدهای سازنده از کار پژوهش و بهبود کیفیت تولیدات علمی، فضایی جهت وارد کردن نقد بر تیم تحقیق می‌شود. این پدیده از طرف نویسندگان به ویژه نویسندگان دانشجوی به دو صورت داوری همراه با توهین و مغرضانه، داوری اشتباه، نامناسب و پوچ، درک می‌شود.

Saini (۲۰۱۸) می‌نویسد هدف از داوری شامل ارزیابی مقالات، قضاوت در مورد نکات مثبت، منفی و کمک به همکار محقق در بهبود کار است. او تأکید می‌کند داوران در حین اظهارنظر در مورد کارشان با نویسندگان مهربان و آرام باشند. زیرا داوری جایی برای ابراز احساسات یا تعصبات شخصی در مورد یک موضوع یا خط فکری و استدلال نویسندگان نیست. بلکه نوعی مسئولیت اخلاقی است. بنابراین، تا آنجا که ممکن است باید با هدف کمک، خدمت‌رسانی و در نظر گرفتن دیدگاه‌های متفاوت صورت گیرد (۸). با توجه به اینکه داوران بدون پاداش کار می‌کنند و محدودیت‌های زمانی به عنوان یک نقص بزرگ در نظر گرفته می‌شود، مجلات باید به دنبال جایگزین‌های مناسبی باشند که جذب داوران خوب را تحریک کرده و حفظ استانداردهای کیفیت را تضمین کند (۹). پیشنهاد می‌شود جهت بهبود فرایند داوری، ارتقاء نشریات داخلی، افزایش توسعه علم و تولیدات علمی بهتر، علاوه بر این

Reference

1. Stokstad E. *The 1% of scientific publishing*. 2014. Retrieved from:
URL: <https://www.science.org/content/article/1-scientific-publishing> (accessed: April 2022)
2. *Peer Review Bias: A Critical Review - Mayo Clinic Proceedings*. Feb 20, 2019. Retrieved from:
<https://www.mayoclinicproceedings.org>. (accessed: April 2022)
3. Heesen R., Bright L.K. *Is Peer Review a Good Idea? The British Journal for the Philosophy of Science..* 2021; 72 (3):0-0. <https://doi.org/10.1093/bjps/axz029>
4. Mohammadi M. *The Peer Review Process for Medical Journal Publication: Problem or Opportunity*. *Journal Mil Med*. 2017;19(4):315-6.
5. Miri MM, Hosseini Zijoud SR. *How to be a professional peer reviewer of manuscripts for medical journals– Narative review*. *Journal Mil Med*. 2017;18(4):290-8.
6. Barroga E. *Innovative strategies for peer review*. *Journal of Korean Medical Science*. 2020;35(20):1-12.
7. Ghosal T, Kumar S, Bharti PK, Ekbal A. *Peer review analyze: A novel benchmark resource for computational analysis of peer reviews*. *PloS one*. 2022;17(1):1-29.
8. Saini G. *The art of reviewing journal articles and its advantages for reviewers*. *European Science Editing*. 2018;44(1):8-10.
9. Margalida A, Colomer MÀ. *Improving the peer-review process and editorial quality: key errors escaping the review and editorial process in top scientific journals*. *Peer J*. 2016;4:1-14.